

Viite: lausuntopyyntö 17.1.2017, OM 1/41/2016

Yleisen tietosuoja-asetuksen 85 artiklan soveltaminen: henkilötietojen käsittely journalistisessa tarkoituksessa

Medialiitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa ministeriön muistiosta, joka koskee henkilötietojen suojan yhteensovittamista sananvapauden ja tiedonvälityksen vapauden kanssa Euroopan unionin yleisen tietosuoja-asetuksen 85 artiklan mukaisesti. Näkemyksenään muistiossa esitetyistä arvioista liitto toteaa seuraavaa.

1. Muistiossa on omaksuttu lähtökohdaksi *nykytilan säilyttäminen* journalistista henkilötietojen käsittelyä koskevassa sääntelyssä. Liitto pitää lähtökohtaa oikeana ja muistion johtopäätöksenä esitettyä ehdotusta pääsääntöisesti kannatettavana. Punninta henkilötietojen suojan ja sananvapauden välillä ei tule kotimaiseen lainsäädäntöön uutena ratkaistavana kysymyksenä, vaan tasapainoon oikeuksien välillä on pyritty voimassa olevassakin sääntelyssä. On selvää, että sananvapaus asettaa erityisiä edellytyksiä henkilötietosäätelylle journalistisen, samoin kuin tieteellisen ja taiteellisenkin ilmaisun alueella. Kuten muistiossa ehdotetaan, yleisen tietosuoja-asetuksen artikkelit 7–21, 34–36, 44–50, 56 ja 60–63 tulee jättää soveltamatta journalistiseen henkilötietojen käsittelyyn¹. Joiltakin osin poikkeuksia tulee kuitenkin säätää tätä laajemmin.
2. Kuten muistiossa on arvioitu, yleisiä perusteita alentaa tietoturvan eli *henkilötietojen suojaamisen* tasoa journalistisen henkilötietojen käsittelyn osalta ei ole. Tältäkin osin muistion linjaus vastaa nykytilan säilyttämisen tavoitetta. On kuitenkin huomattava, että tietojen jakaminen uutisorganisaatioiden välillä ja julkaistujen sisältöjen antaminen yleisön käyttöön arkistopalveluina kuuluvat nekin tavanomaiseen sananvapauden käyttöön.
3. Tietosuoja-asetuksen 5 artiklan on muistiossa todettu tulevan sovellettavaksi journalistiseen henkilötietojen käsittelyyn lainmukaisuuden, kohtuullisuuden,

¹ Muistion johtopäätöksissä 20 artikla on sisällytetty poikkeuksiin, vaikka päätelmä itse artiklaa muistiossa käsiteltäessä on esitetty vasta harkittavana kysymyksenä. Myös 20 artiklan osalta kansallinen poikkeus on välttämätön, kuten johtopäätöksenä onkin esitetty.

läpinäkyvyyden, minimoinnin ja täsmällisyyden osalta, mutta ei käyttötarkoitussidonnaisuuden eikä säilytyksen rajoittamisen osalta. Tämä rajaus puuttuu muistion johtopäätösosasta ja jo oikeusvarmuuden vuoksi se olisi tehtävä itse lakitekstissä. Liitto katsoo lisäksi, ettei journalistinen tietojen käsittely voi yleisesti olla asetuksessa tarkoitetulla tavalla *rekisteröidyn kannalta läpinäkyvää*, sillä median tehtävä vallankäytön valvojana edellyttää tyypillisesti tietojen keräämistä henkilöistä myös näiden tietämättä. Myös minimoinnin vaatimus soveltuu journalistiseen toimintaan ainoastaan, jos tarpeellisuuden käsitettä tulkitaan hyvin laajasti, mikä puolestaan tekee soveltamisesta jossakin määrin paradoksaalista. Muistiossa esitettyjen kohtien sekä läpinäkyvyyden lisäksi poikkeus olisi siksi syytä säätää myös minimoinnin osalta.

4. Muistiossa ei ole käsitelty sananvapauden ja journalistisen henkilötietojen käsittelyn suhdetta *median yleisönosastoihin ja niiden digitaalisiin sovelluksiin*. Nyt voimassa olevassa oikeudessa keskustelupalstan ylläpitäjää yhtäältä vaaditaan tarvittaessa luovuttamaan verkkoviestin laatijan tunnistetiedot (laki sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä, 17 §) ja toisaalta pidättymään tarpeettomien tunnistetietojen rekisteröinnistä (tietosuojadirektiivin tulkinta unionin tuomioistuimen ratkaisussa C-582/14, 19.10.2016). Vastuu verkkoviestin sisällöstä ja siihen liittyvä henkilö- ja tunnistetietojen rekisteröinti on kysymys, joka tulevassa sääntelyssä tulisi selventää. Olennaisesti sananvapauden käyttöön liittyvänä kysymyksenä tämän tulisi olla osa yleisen tietosuojasetuksen 85 artiklan soveltamista kansalliseen lainsäädäntöön. Vähintäänkin kansallisessa sääntelyssä tulisi todeta tunnistamistietojen käsittely keskustelupalstan ylläpitäjän toimesta lailliseksi ja siten tietosuojasetuksen tarkoittamalla tavalla lakiin perustuvaksi. Vaikka poikkeuksen säätäminen tietosuojasetuksen 6 artiklan osalta ei katsottaisi tarpeelliseksi, sananvapauden käyttämisen suhde artiklan 1 e kohdan yleiseen etuun edellyttää selkeyttämistä tältä osin ja yleisemminkin. On huomattava, että sananvapauden käyttäminen ei oikeudelliselta luonteeltaan ole ainoastaan yleistä etua koskevan tehtävän suorittamista, vaan jokaiselle kuuluva vapausoikeus, jonka toteutumista vapaa journalistinen tietojenkäsittely tukee.
5. Liitto on eri mieltä muistiossa omaksutusta arviosta yleisen tietosuojasetuksen 22 artiklan osalta. Asetuksen sääntöjä *automatisoiduista yksittäispäätöksistä ja profiloinnista* ei tulisi soveltaa journalistiseen henkilötietojen käsittelyyn. Vaikka valta ja vastuu julkaisupäätöksistä on lain mukaan tiedotusvälineen vastaavalla toimittajalla, osia journalistisesta työstä ja julkaisuprosessista on tarpeen enenevässä määrin myös automatisoida. Julkaisut eivät käytännössä aikaansaa suoria journalistisessa sisällössä käsiteltyjä henkilöitä koskevia oikeusvaikutuksia, mutta julkaisuuden voidaan helposti katsoa vaikuttavan heihin 22 artiklassa tarkoitetulla, oikeusvaikutuksia vastaavalla tavalla merkittävästi. Journalismin voidaan digitaalisessa ympäristössä ennakoida kehittyvän entistäkin vuorovaikutteisemmaksi, jolloin julkaisun konkreettinen ilmiasu riippuu osaltaan

myös kunkin käyttäjän itse tekemistä valinnoista. Tätä sananvapauden käytön kehityssuuntaa ei ole perusteltu vaikeutta 22 artiklan kaltaisella ehdottomalla kiellolla.

6. Tietosuoja-asetuksen 25 artiklaa on muistiossa esitetty sovellettavaksi osin myös journalistiseen henkilötietojen käsittelyyn, mutta rajaus puuttuu muistion johtopäätösosasta. Artiklan 1 kohdan sovellettavuus riippuu siitä, miten rajaukset periaatteita koskevaan 5 artiklaan tehdään: minimointia ja käyttötarkoitussidonnaisuutta koskevat vaatimukset eivät sovellu journalistiseen henkilötietojen käsittelyyn. Saman artiklan 2 kohdassa säädettyyn erityiseen velvollisuuteen varmistaa se, että henkilötietoja oletusarvoisesti ei saateta rajoittamattoman henkilömäärän saataville ilman *luonnollisen henkilön* myötävaikutusta, tulee säätää kansallinen poikkeus, mikäli luonnollisella henkilöllä tarkoitetaan kohdassa rekisteröityä itseään, kuten asetuksen englannin-, ranskan- ja saksankielisissä versioissa selkeästi säädetään. Journalistinen toiminta on perusluonteeltaan henkilöitä koskevien tietojen julkistamista eli saattamista rajoittamattoman yleisön saataville ilman käsiteltyjen henkilöiden suostumusta tai myötävaikutusta.
7. Asetuksen 27 artiklan soveltaminen journalistiseen henkilötietojen käsittelyyn voi aiheuttaa oikeudellista epäselvyyttä tilanteissa, joissa freelancertoimittaja tekee työtään ulkomailla suomalaisen mediayrityksen toimeksiannosta. Elleivät artiklan 2 a kohdan edellytykset poikkeuksesta sovellu tällaisiin tilanteisiin, olisi selkeämpää rajata sananvapauden käyttö myös 27 artiklan ulkopuolelle.
8. Asetuksen 30 artiklan soveltaminen journalistiseen henkilötietojen käsittelyyn olisi luonteeltaan varsin triviaalia sananvapauden ja sen vuoksi kaiken kattavan journalistisen käsittelytarkoituksen vuoksi. Koska käsittelyseloste ei siten juuri palvelisi artiklan tarkoituksen mukaisella tavalla rekisteröityjen oikeuksia, vaan ennemminkin toisi tarpeetonta hallinnollista taakkaa, olisi järkevintä säätää sitä koskevasta kansallisesta poikkeuksesta.

Medialiitto ry

Jukka Holmberg
toimitusjohtaja

Mikko Hoikka
toimialajohtaja

Medialiitto (ennen Viestinnän Keskusliitto) on media-alan ja graafisen teollisuuden yritysten edunvalvontajärjestö. Jäsenyrityksemme edistävät sananvapautta, kotimaista kulttuuria ja demokratiaa tuottamalla suomalaisille laadukkaita mediatuotteita ja -palveluja. Jäsenjärjestömme ovat Aikakausmedia, Graafinen Teollisuus, Sanomalehtien Liitto ja Suomen Kustannusyhdistys. Yhdessä edustamme lähes 700:ää yritystä, jotka työllistävät noin 20 000 henkilöä ja tuottavat 4,3 miljardin euron liikevaihdon.